

REALISTIC INTERPRETATION OF PUBLIC PROBLEMS IN JACK LONDON'S STORIES

Shamsiyeva Dilafruz Faxritdin qizi

Filologiya fanlari doktori, professor Uzoq Jo'raqulov

Annotation: In this article an outhter writes about an character of a man and realistic interpretation of human problems in collection of stories "The Northen Stories" by Jack London.

Key words: Jack london " The Northen Stories" collection of stories, character of a man, idea of humanism, image of nature, realistic interpretation

JEK LONDON HIKOYALARIDA UMUMINSONIY MUAMMOLARNING REALISTIK TALQIN ETILISHI

Shamsiyeva Dilafruz Faxritdin qizi

Filologiya fanlari doktori, professor Uzoq Jo'raqulov

Annontatsiya: Ushbu maqolada Jek Londonning "Shimol hikoyalari" to'plamidagi hikoyalarda inson obrazi va umuminsoniy muammolarning realistik talqin etilishi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Jek London "Shimol hikoyalari" to'plami, Jek London, inson obrazi, gumanizm g'oyasi , tabiat tasviri, realistik talqin.

Amerikaning eng yetuk yozuvchilaridan biri Jek London jahon adabiyoti tarixida alohida o'rin tutadi. Jek London ijodi serqirra bo'lib, uning asarlari, hikoyalari kitobxonda jonli qiziqish uyg'otadi. Yozuvchi ijodida shimol mavzusi alohida o'rin egallaydi. Alyaska, Kanadaning sovuq izg'irinli tabiati, Jek London hayotida oltin qidiruvchilar orasida uchratgan baquvvat, dovyurak, mustaqil odamlari uning katta "Shimol hikoyalari" turkumini yaratishi uchun ilhom bagishladi. "Shimol hikoyalari" ning asosiy mavzusi maqsadga yetishi uchun mavjud to'siqlarni yengishga intiluvchi mard insonlarning kurashi hisoblanadi. Jek Londonning "Shimol hikoyalari" qahramonlarining asosiy qismida kelajakka ishonish hisi kuchlidir. "Hayotga muhabbat" hikoyasi ham "Shimol hikoyalari" dan joy olgan bo'lib, uning qahramonining kelajakka bo'lgan ishonchi, uni shimolning ayovsiz tabiatidan har bir qadamida duch keladigan qiyinchiliklarni yengishga sabab bo'ladi. U hatto o'lim bilan olishib, oxir oqibatda uni ham yengadi.

Mehnatkash Meksika xalqining Dias diktaturasiga qarshi qahramonona kurashi Jek Londonning "Meksikalik" hikoyasini yozishiga sabab bo'ldi. U 1911- yilda meksikaliklarning bu kurashlarini qo'llab-quvvatlab ularga xat yozadi. Bu hikoyada yozuvchi yosh bokschi Rikera obrazi orqali asl vatanparvar, vijdonli, irodali, mamlakatiga sodiq, bu yo'lda jonini ham qurbon qilishga tayyor turgan yigitning jonli obrazini yaratadi.

Jek Londonning shimol sikliga oid o'nlab hikoyalarini haqiqiy professional yozuvchi qalamiga mansub jahon adabiyoti durdonalari qatoriga qo'shish mumkin. Bu hikoyalarning har bir ulkan bir qiziqish bilan o'qilar ekan, ular orqali ijodkorning yangi va yangi qirralarini ochish mumkin. O'z hikoyalarida Jek London Shimol tadqiqotchilarining o'z yo'llarida duch kelgan xavf-xatarlar haqida hikoya qiladi.

Bu insonlar tabiat ustidan g'alaba qozonish uchun ne-ne matonat va sabot ko'rsatishlariga to'g'ri keladi. Tabiat osonlikcha bo'y bermaydi. Tabiat bilan yakkama-yakka olishuvga bel bog'lagan bunday insonlarning hayoti xuddi "Olov yoqish" hikoyasidagi kabi o'lim bilan ham yakunlanishi mumkin. Shimolda hukm surgan tabiat va jamiyat qonun-qoidalarini uni buzganlarni hech ham ayamaydi. U yerning qonuni o'zgacha, o'ziga xos (Sitka Charli o'z do'stlaridan yashirincha un yeb qo'yg'an va bemor odamga yordam berishdan bosh tortganlari uchun o'z qabiladoshlarini ayovsiz jazolaydi). Bu axloqiy qonun-qoidalar insonparvarlik hislari bilan yo'g'rilgan, zero u kuchsizlar tarafini oladi va uning qonunlari insonlar o'zaro aloqalarida haqgo'ylikni, haqiqatni himoya qiladi. Bu kabi qonun-qoidalarning yaratuvchilari va unga amal qiluvchilar Sitka Charli kabi xindu yoki oqtanli Melmut Kid kabi insonlar ediki, muallif bular haqida "hattoki eng quturgan itlar ham unga ishonar va eng tosh qotgan, qahri qattiq ko'ngillar ham uning oldida yumshar, ...xuddi gullar quyoshni quchoq ochib qarshi olganidek, har qanday ko'ngil uning oldida yumshar edi" deb yozadi.

Jek London asarlarining hayotiyiligiga sabab uning haqiqatga o'ziga xos qarashlari va dunyoni o'ziga xos tushunishidir. London asarlaridagi dovyuraklik, shijoatkorlik, haqiqiy mehnat, og'ir kurash o'quvchini o'ziga tortadi. Londonga qadar Amerika Qo'shma Shtatlarida birorta yozuvchi insonning imkoniyatlarini, uning ruhiy va jismoniy kuchlarini, tabiat va ijtimoiy hayot bilan qattiq kurashini bunchalik adabiy yoritib bermagan edi.

Jek London asarlarida o'z ifodasini topgan gumanizm g'oyalari uning badiiy dunyosi diqqat markazida dunyo tabiati va sivilizasiyasi o'rtasidagi bog'lovchi vazifasini o'tovchi narsa bu Inson ekani bilan izohlanishi mumkin. Yozuvchi o'z asarlarida tarixan shakllanib kelgan va o'ziga zamondosh bo'lgan insonlarning tipik, o'ziga xos xususiyatlarini ko'ra bilgan va albatta yorita bilgan. Jek London ijodida "inson – tabiat" muammosi markaziy muammo hisoblanadi va bu hol uning butun ijodiy yo'lida turli xil janrlardagi asarlarida kuzatiladi. Yozuvchi ijodiga ana shu nuqtai nazardan yondoshish uning badiiy dunyosining muhim tomonlarini oydinlashtirishga va XIX-XX asr chet el adabiyotida Londonning tutgan o'rnini aniqlashtirishga yordam beradi.

Jek London qahramonlari oltin izlovchilar va Shimol xindulari, ular yashagan shart-sharoitlar esa g'ayrioddiy edi. Yozuvchining ilk ijodiga xos bo'lgan "Shimol Odisseyasi" hikoyasida xindu Naas o'z sevgilisi va uni o'g'irlab ketgan oq tanlini qidirib dunyoning narigi chetigacha boradi:

Sibir qirg'oqlariga, Angliyaga, keyin boshqa mamlakatlarga, va nihoyat Alyaskada u o'z dushmanini topadi va undan qasos oladi. Biroq qidirib kelgani, uni deya azoblar chekkani sevgilisi esa uni rad etadi va uni yana azoblarga qoldirib, hayoti mazmunidan ayirib, eri bilan birga o'ladi. Bosh qahramonlar kuchli va vaqt deb atalmish tushunchaga bo'yin bermaydigan insonlar. O'z his-tuyg'ularidan voz kechishdan ko'ra ularga o'lim afzal. Ana shu kabi his-tuyg'ularning ifodalanishi hikoyani yuksaklikka olib chiqadi. Yozuvchi o'z ijodida ko'pincha o'zi yovvoyi Alyaskada uchratgan omadsiz kishilar taqdiriga murojaat qiladi. Axir Klondayk oltin vasvasasi bor-yo'g'i sanoqli kishilargagina baxt keltirgani, minglab kishilarning esa yostig'ini quritganiga shaxsan guvoh bo'lgan. Shuning uchun uning asarlari fojiali yakunlarga boy. Yiqilgan daraxt Meysonning umurtqasini sindiradi ("Oq sukunat"), qahraton sovuqdan yolg'iz yo'lovchi halok bo'ladi ("Olov yoqish").

Amerika adabiyotida keng tarqalgan pul va boylik, insonlarga xos manfaatparastlik mavzusi Jek London ijodida o'zgacha ko'rinish oladi. Garchand inson uchun zarur narsa hisoblansa-da, oltin hayot mazmunini tashkil eta olmasligi ayon bo'ladi. London insondagi mardlik, olijanoblik, do'stlik, haqgo'ylik va insonparvarlik xislatlarini oltindan-da ustun qo'yadi. "Bir kunlik qo'nalg'a" hikoyasi qahramoni Messner

sobiq xotining do'stidan badal sifatida olingan oltinlarni daryoga oqizadi: insoniy qadr-qimmatni oltindan ustun qo'yadi. Jek

London xindu va eskimoslarga katta xayrixohlik bilan qaraydi. Uning hikoyalari bu insonlar oq tanlilardan kam bo'lmagan ijobiy qahramonlardir. London ularning arxaik yashash tarzlarini, Shimol aboriginlarining samimiy va tabiiy his-tuyg'ularini, oddiy, sodda fikrlash tarzlarini hurmat bilan tasvirlaydi. "Giperborey ichimligi" hikoyasida xindu qabilalarining oq tanli ishbilarmonlar va epchil avantyuristlar tomonidan talon-taroj qilinishini tasvirlaydi.

Jek London nazdida mayda-chuyda egoistik qarashlardan o'zini yuqori tuta oladigan, bir-birini qo'llab-quvvatlashga tayyor, mehnatsevar insonlargina yovvoyi tabiat bilan murosasiz jangda g'alaba qozonishlari mumkin. Londonning tabiat tasvirlari betakror, zero u butun mamlakat bo'ylab, shimoliy kengliklarda, yovvoyi dunyoquchog'ida yillab umrini o'tkazadi va, albatta, bu hayotiy tajribalar uning ijodiy faoliyatida qo'l keladi. Uning eng yaxshi asarlari nafaqat o'zining ishonarli qilib tasvirlangan mazmun va tematikasi, balki yozuvchining hayron qolarli darajadagi stilistik mahorati tufayli mukammal asarlar qatoridan joy olgan. Shoshilmay, batafsil hikoya qilish fikrni ixcham va lo'nda ifodalash bilan qo'shib o'ziga xoslikni hosil etadi. Qisqa, intonatsion jihatdan bir maromdagi, og'ir-vazmin iboralar Londonga xos bo'lgan uslubdir. U butun e'tiborni kam sonli va lekin kuchli ta'sir etuvchi detallarga qaratadi.

Jek London individual badiiy uslubi va, albatta, realizmining tavsifi uchun juda muhimdir. Realizm doimo ilg'or, gumanistik va demokratik ijtimoiy fikr bilan chambarchas rivoj topadi. Realistik asarlarda voqealarni haqqoniy tasvirlash esa detallarning haqqoniyligidan boshlanadi, chunki hayotni obrazlar orqali, konkret tasvirlashi lozim bo'lgan adabiyotda, sar'atda bir butunning ajralmas qismi va o'sha butunning tipik xususiyatlarini o'zida aks ettirishi lozim bo'lgan detallar alohida ahamiyatga ega. Adabiy asarda detallarning haqqoniy bo'lishi - obrazlarning, xarakterlarning va butun hayot manzaralarning haqqoniy bo'lishini ta'min etadi. Ana shu nuqtai nazardan qaraganda Jek London asarlarining xalq orasida mashhur bo'lishining asl sabablari uning real voqealarni real tasvirlashida deb aytish mumkin. Zero, xalq bu asarlarni o'qir ekan unda o'zini, o'z hayotini, farzandlari va ularning ayanchli turmushini ko'radi. Bu jihatdan London hikoyalari o'sha davr jamiyatining asl qiyofasini ko'rsatib beruvchi ko'zgu vazifasini o'taydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. London J. Shimol hikoyalari. T-2019
2. London J. Shimol hikoyalari. T-1958
3. Bikov V.M. Djek London. M-1996
4. Zasurskiy Ya.N. Romantika i realizm Djeka Londona. M-1984